Позакласна та позашкільна оздоровчо-виховна робота як передумова зміцнення здоров'я школярів

Захаріна Є.А.

Класичний приватний університет

Анотації:

Розглянуто проблему професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи. У дослідженні використано результати анкетного опитування 135 студентів вищих навчальних закладів України. Наведено аналіз публікацій російських та українських вчених про різновиди форм позакласної та позашкільної роботи. На основі аналізу літературних джерел та проведеного анкетування з'ясовані деякі особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Доведено актуальність і доцільність обраної проблеми дослідження.

Захарина Е.А. Внеклассная и внешкольная работа как предпосылка укрепления здоровья школьников. Рассмотрена проблема профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры к внеклассной и внешкольной оздоровительно-воспитательной работе. В исследовании использованы результаты анкетного опроса 135 студентов высших учебных заведений Украины. Приведен анализ публикаций российских и украинских ученых о разновидностях форм внеклассной и внешкольной работы. На основе анализа литературных источников и проведенного анкетирования выяснены некоторые особенности профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры. Доказано актуальность и целесообразность выбранной проблемы исследования.

Zaharina E.A. Extra-curricular work as a precondition for improving the health of schoolchildren. The problem of training future teachers of physical culture to the extra-curricular recreational and educational activities are considered. The study used the results of a questionnaire survey 135 students of higher educational establishments of Ukraine. An analysis of publications of Russian and Ukrainian scientists on the various forms of extra-curricular and extracurricular activities are analyzed. Based on the analysis of literary sources and conducted survey clarified some features of the training of future teachers of physical culture. The relevance and appropriateness of the chosen research problem are proved.

Ключові слова:

здоров'я, школярі, позакласна та позашкільна оздоровчо-виховна робота.

здоровье, школьники, внеклассная и внешкольная оздоровительно-воспитательная работа.

health, children, extra-curricular recreational and educational work.

Вступ.

Провідна роль майбутніх учителів фізичної культури полягає в оздоровленні підростаючого покоління в Україні та забезпечення підготовки школярів до ефективної суспільно-корисної діяльності.

Так, в сучасному суспільстві, на фоні кризи здоров'я серед населення, особливого значення набуває розвиток у майбутніх учителів фізичної культури оздоровчого мислення як цілеспрямованого процесу освоєння систематизованого досвіду в сфері здоров'я, розвитку навичок, здібностей необхідних для здійснення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.

Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури вимагає вирішення проблем пов'язаних з забезпеченням у школярів належного рівня фізичного стану, здоров'я, фізичної підготовленості, рухової активності та формування їх мотивації до процесу занять фізичним вихованням в позаурочний час.

І.В. Бакіко наголошує, що у "шкільних програмах за 1992, 1998, 2001 і 2004 рр. відсутні розділи, що стосуються позакласних форм занять фізичною культурою і спортом та загально-шкільні фізкультурно-оздоровчі і спортивні заходи" [1, с. 7].

На важливості позакласного освітнього процесу акцентує увагу П.Ф. Каптерєв та відзначає, що найбільш глибокий вплив на учнів буде в тому випадку, якщо слідувати їх природним схильностям, смакам, нахилам і здібностям та надавати учням широку свободу в заняттях улюбленими предметами, тобто освіту ставить на ґрунт самоосвіти й саморозвитку, і лише в міру можливостей і засобів допомагати цьому процесу [4 , с.45].

Ю.Д. Желєзняк зазначає, що фізичною культурою у рамках позакласної і позашкільної роботи охоплена лише незначна частина учнів. Автор наголошує, що з посиленням комерціалізації діяльності фізкультурних і спортивних клубів, секцій, груп, можливість брати в них участь дітям із сімей з низьким і середнім достатком різко скоротилася [2, с. 56].

Однак, до теперішнього часу, питання професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи з учнями не стали ще предметом спеціального дослідження.

Робота виконана згідно теми Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту 2007-2011 рр. Класичного приватного університету.

Мета завдання роботи, матеріал і методи.

Мета роботи: з'ясувати особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, контент-аналіз психолого-педагогічної літератури та літератури з фізичної культури та спорту; анкетування студентів.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз психолого-педагогічної літератури та літератури з фізичної культури і спорту, інформації з мережі Інтернет щодо стану професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.
2. Провести анкетування студентів вищих навчальних закладів України щодо володіння знаннями про форми та методи позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів.

Результати дослідження.

Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах розглядали вітчизняні вчені В.І. Завацький, Р.П. Карпюк, О.С. Куц, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенко, Б.М. Шиян, Ю.М. Шкребтій та ін. Різні ас-

© Захаріна Є.А., 2011

пекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури досліджували І.В. Городницька О.Ю. Дорошенко, Л.О. Демінська, Л.І. Іванова, О.А. Стасенко.

Один із напрямків професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури є організація та проведення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що у науковців до визначення позакласних та позашкільних форм роботи зі школярами є певні відмінності.

Так, В.П. Лук'яненко до різноманітних форм організації занять з фізичної культури відносить: класно-урочну форму фізкультурних занять; фізкультурно-оздоровчі заходи, що проводяться в структурі навчального дня, до яких відносяться: гімнастика до занять, фізкультурні хвилинки та фізкультпаузи під час уроків, рухливі зміни, фізкультурні заняття в групах подовженого дня; позакласні форми фізкультурно-спортивних занять, які включають заняття в спортивних секціях та гуртках фізичної культури, заняття в групах загальної фізичної підготовки (ЗФП), заняття в групах лікувально-оздоровчої фізичної культури; загально-шкільні фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи, до яких відносяться: шкільні спартакіади, першості з окремих видів спорту, туристські походи і зльоти, щомісячні дні здоров'я і спорту; реалізація міжпредметних зв'язків у системі шкільної освіти, коли у зміст уроків по інших загальноосвітніх дисциплін включаються викладання і засвоєння знань з фізичної культури [5, с. 42].

До позакласних форм організації занять з фізичної культури Ж.К. Холодов відносить: спортивні секції за видами спорту; секції загальної фізичної підготування; секції ритмічної й атлетичної гімнастики; шкільні змагання; туристські походи і зльоти, свята фізичної культури; дні здоров'я, плавання і тощо [7, с. 208].

Так, на думку Ж.К. Холодова позашкільні спортивні, виховно-оздоровчі і культурно-оздоровчі установи, включають в себе різноманітні форми організації фізичного виховання дітей шкільного віку: систематичні заняття обраним видом спорту у дитячо-юнацьких спортивних школах (ДЮСШ) або спеціалізованих дитячо-юнацьких школах олімпійського резерву (СДЮШОР); заняття у фізкультурно-оздоровчих центрах; фізкультурні заходи в літніх і зимових оздоровчих таборах; різноманітні фізкультурно-оздоровчі заходи в парках культури і відпочинку, на дитячих майданчиках, лижних базах, човнових станціях та в інших місцях масового відпочинку; заняття фізичними вправами, спортивні розваги і змагання за місцем проживання або в фізкультурно-спортивних клубах (ФСК); навчально-тренувальні та масово-оздоровчі заняття в туристських таборах (на туристсько-екскурсійних базах) [7, с. 208].

Так, у "Енциклопедичному словнику з фізичної культури" за редакцією Г.І. Кукушкіна до позанавчальних заходів з фізичного виховання віднесені:

1) гімнастика до занять, фізкультурні хвилинки, ігри на перервах;
2) форми фізкультурно-масової роботи: дні фізичної культури і спорту, найпростіші спортивні змагання, спартакіади, туристичні екскурсії та походи, фізкультурні свята і т. д.;
3) навчально-спортивна робота: заняття в спортивних секціях шкільного колективу фізичної культури, тренування збірних команд [8, с. 244].

Ч.Т. Іванков наполягає, що педагогічне керівництво в процесі позакласної роботи набуває в більшій мірі інструктивно-методичний та консультативно-рекомендаційний характер, стимулюючий прояв творчої ініціативи учнів у проведенні різних форм позакласної роботи [3, с. 126]. Автор вважає, що позакласна робота має свої специфічні організаційно-методичні особливості: вона будується на добровільних засадах; зміст і форми організації занять визначається з урахуванням інтересів більшості учнів і умов школи; учням надається можливість широкого вибору форм та видів занять (відповідно до їх бажаннями і здібностей); позакласна робота будується на основі широкої громадської активності самих школярів, об'єднаних в колектив фізичної культури, при постійному контролі і керівництві їх діяльності з боку адміністрації, вчителів фізичної культури, організатора позакласної та позашкільної роботи, педагогів школи [3, с. 125].

А.М. Максименко до форм позакласної роботи з фізичної культури відносить: секції з видів спорту, групи здоров'я, загально-фізичної підготовки, ритмічної й атлетичної гімнастики, фізкультурні заняття в групах продовженого дня, шкільні змагання, показові виступи та інші фізкультурно-масові заходи, що охоплюють значні маси учнів та вважає що фізкультурно-спортивні заняття проводять не тільки вчителі фізичної культури, а й громадські тренери [6, с. 389].

З метою з'ясування особливостей професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи нами було проведено дослідження студентів за спеціально розробленою анкетою. У дослідженні брали участь 135 студентів вищих навчальних закладів, зокрема, 72 студента Інституту здоров'я, спорту і туризму Класичного приватного університету м. Запоріжжя (КПУ), 38 студентів Львівського державного університету фізичної культури (ЛДУФК), 25 студентів навчально-наукового Інституту фізичної культури, спорту та здоров'я Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (ЧНУ імені Богдана Хмельницького).

Результати відповідей студентів на запитання анкети "Наскільки Ви володієте знаннями про форми позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи учителя фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах?" дозволив з'ясувати, що із 135 студентів повністю володіють знаннями про форми позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи учителя фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах – 25,19% студентів, частково володіють – 21,49% опитаних, не володіють – 39,26% студентів; важко відповісти – 14,08% опитаних (рис. 1).

Отже, слід зазначити, що незначна кількість, а саме 25,19% студентів володіють знаннями про форми позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи учителя фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах.

Аналіз відповідей студентів розподілився наступним чином: так, повністю володіють знаннями про фор-

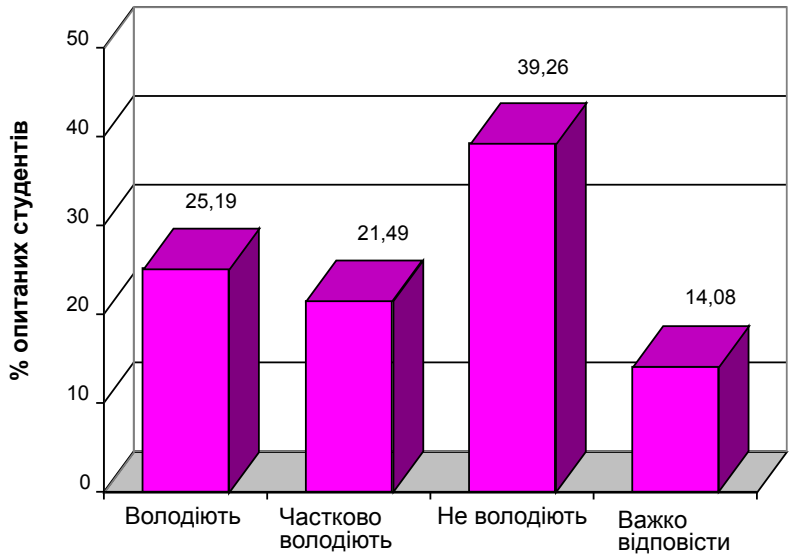

Рис. 1. Результати відповідей студентів, опитаних щодо володіння знаннями про форми позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи учителя фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах (%)

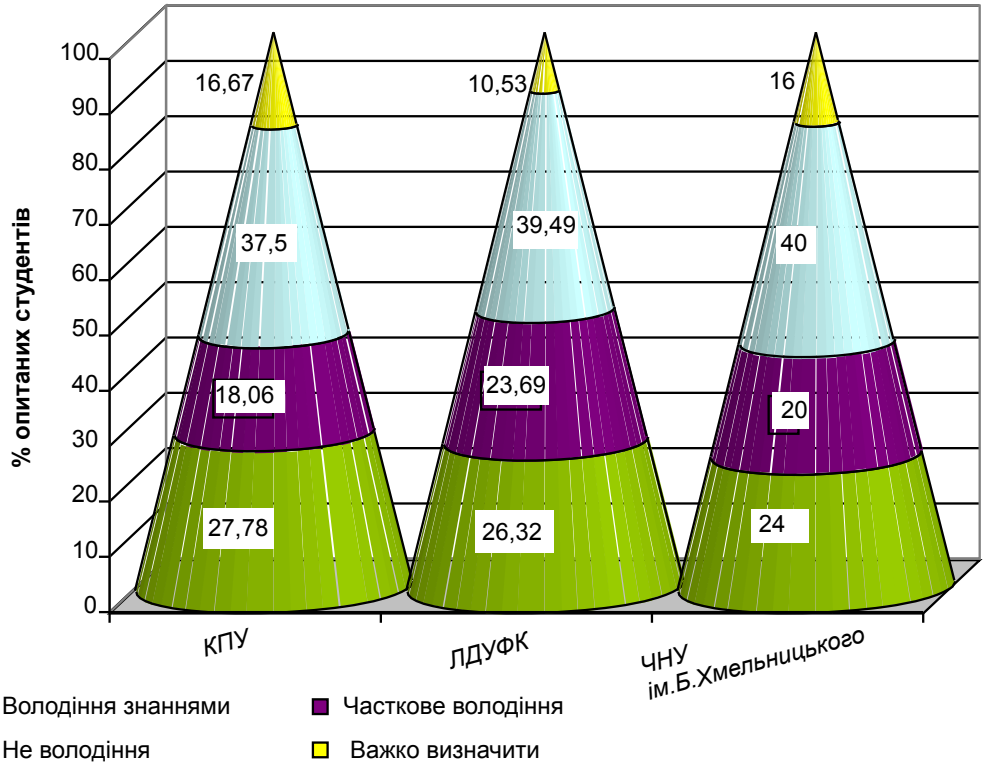

Рис. 2. Результати відповідей студентів щодо володіння знаннями про методи позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів (%)

Таблиця 1

Розподіл студентів, опитаних щодо володіння знаннями про форми позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи учителя фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах %)

Назва ВНЗ	Повністю володіють знаннями	Частково володіють знаннями	Не володіють знаннями	Важко відповісти
КПУ	23,62	19,45	40,28	16,67
ЛДУФК	23,69	26,32	39,48	10,53
ЧНУ імені Богдана Хмельницького	32,00	20,00	36,00	12,00

ми позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи учителя фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах 23,62% опитаних студентів КПУ, 23,69% – ЛДУФК, 32% – ЧНУ імені Богдана Хмельницького; частково володіють 19,45% опитаних студентів КПУ, 26,32% – ЛДУФК, 20% – ЧНУ імені Богдана Хмельницького; не володіють 40,28% опитаних студентів КПУ, 39,48% – ЛДУФК, 36% – ЧНУ імені Богдана Хмельницького. Важко відповісти – 16,67% опитаних студентів КПУ, 10,53% – ЛДУФК, 12,00% – ЧНУ імені Богдана Хмельницького (табл. 1).

Відповіді на запитання "Наскільки Ви володієте знаннями про методи позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів?" розподілилися наступним чином, із 142 студентів повністю володіють знаннями про методи позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів 26,67% опитаних; частково володіють знаннями про методи – 20,00% студентів; не володіють знаннями – 38,5% студентів; було важко відповісти – 14,81% студентам.

Відповіді студентів опитаних щодо володіння знаннями про методи позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів розподілились наступним чином володіють знаннями про методи позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах 27,78% опитаних КПУ, 26,32% – ЛДУФК, 24,00% – ЧНУ імені Богдана Хмельницького (рис. 2).

Частково володіють знаннями про методи 18,06% опитаних студентів КПУ, 23,69% – ЛДУФК, 20,00% – ЧНУ імені Богдана Хмельницького; не володіють знаннями про методи 37,50% опитаних студентів КПУ, 39,49% – ЛДУФК, 40,00% – ЧНУ імені Богдана Хмельницького. Важко відповісти – 16,67% опитаних студентів – КПУ, 10,53% – ЛДУФК, 16,00% – ЧНУ імені Богдана Хмельницького.

Анкетування показало, що найвищий показник серед студентів, які володіють знаннями про форми позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи учителя фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах був зафіксований у студентів ЧНУ імені Богдана Хмельницького (32%). Студенти Класичного приватного університету (27,78%) продемонстрували найвищий відсоток у володінні знаннями про методи позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, який всього на 1% перевищує середній показник опитаних студентів.

Висновки.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, літератури з фізичної культури та спорту та результати анкетування студентів вищих навчальних закладів щодо визначення особливостей організації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи дозволили зробити висновок, що сучасна професійна підготовка не відповідає вимогам суспільства та потребує від студентів підвищення рівня оволодіння уміннями та навичками в проведенні позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці науково-методичних рекомендацій до організації та проведення позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи для майбутніх учителів фізичної культури.

Література:

1. Бакіко І.В. Поєднання базової і варіативної частин програми з фізичної культури школярів : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту, спец: 24.00.02 – "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / І.В. Бакіко. – Львів, 2007. – 20 с.
2. Железняк Ю.Д. Теория и методика обучения предмету "Физическая культура": [Учебное пособие для вузов] / Ю.Д. Железняк, В.М. Минбулатов. – М. : Академия , 2008 . – 269 с.
3. Иванков Ч.Т. Методические основы теории физической культуры и спорта / Ч.Т. Иванков – М.: "ИНСАН", 2005. – 368 с.
4. Каптерев П.Ф. Избранные педагогические произведения / П.Ф. Каптерев. – М.: Педагогика, 1982. – 704 с.
5. Лукьяненко В.П. Физическая культура: основы знаний: [Учебное пособие] / В.П. Лукьяненко – М.: Советский спорт, 2003. –224 с.
6. Максименко А.М. Теория и методика физической культуры: [Ученик] / А.М. Максименко. – М.: Физическая культура, 2005. – 544 с.
7. Холодов Ж.К. Теория и методика физического воспитания и спорта: [Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / Ж.К. Холодов, В.С. Кузнєцов – М.: Издательский центр "Академия", 2000. – 480 с.
8. Энциклопедический словарь по физической культуре / Под. ред. Г.И. Кукушкина. – М.: ФиС., 1963. – Т. 3– 423 с.

Информация об авторе:

Захарина Евгения Анатольевна
zaxarina@rambler.ru
Классический частный университет
ул. Жуковского 70-б, Запорожье, 69002, Украина

Надійшла до редакції 11.08.2011р.

References:

1. Bakiko I.V. *Poiednannia bazovoyi i variativnoyi chastin programi z fizichnoyi kul'turi shkoliariv* [Combination of base and variative parts of the program from the physical culture of schoolchildren], Cand. Diss., L'vov, 2007, 20 p.
2. Zhelezniak Iu.D., Minbulatov V.M. *Teoriia i metodika obucheniia predmetu "Fizicheskaia kul'tura"* [A theory and method of teaching an object "Physical culture"], Moscow, Academy, 2008, 269 p.
3. Ivankov Ch.T. *Metodicheskie osnovy teorii fizicheskoj kul'tury i sporta* [Methodical bases of theory of physical culture and sport], Moscow, INSAN, 2005, 368 p.
4. Kapterev P.F. *Izbrannye pedagogicheskie proizvedeniia* [Select pedagogical works], Moscow, Pedagogy, 1982, 704 p.
5. Luk'ianenko V.P. *Fizicheskaia kul'tura: osnovy znanij* [Physical culture: bases of knowledge], Moscow, Soviet sport, 2003, 224 p.
6. Maksimenko A.M. *Teoriia i metodika fizicheskoj kul'tury* [Theory and method of physical culture], Moscow, Physical Culture and Sport, 2005, 544 p.
7. Kholodov Zh.K., Kuznecov B.C. *Teoriia i metodika fizicheskogo vospitaniia i sporta* [Theory and method of physical education and sport], Moscow, Academy, 2000, 480 p.
8. Kukushkin G.I. *Enciklopedicheskij slovar' po fizicheskoj kul'ture* [Encyclopaedic dictionary on a physical culture], Moscow, Physical Culture and Sport, 1963, T.3, 423 p.

Information about the author:

Zaharina Evgenija Anatol'evna
zaxarina@rambler.ru
Classic private university
Zhukovskogo street 70-b, Zaporozhia, 69002, Ukraine